

Retningslinjer for praktisering av gratisprinsippet i Nord-Trøndelag fylkeskommune

1. Generelt om gratisprinsippet i videregående opplæring

Skolen skal være en inkluderende skole der alle kan delta på lik linje uavhengig av personlig økonomisk bakgrunn.

Opplæringsloven § 3-1, siste ledd sier følgende:

Opplæringa i offentleg vidaregåande skole eller i lærebedrift er gratis. Fylkeskommunen har ansvaret for å halde elevane med nødvendige trykte og digitale læremiddel og digitalt utstyr. Elevane kan ikkje påleggjast å dekkje nokon del av utgiftene til dette utover det som følgjer av forskrift. Fylkeskommunen kan påleggje elevane, lærlingane og lære kandidatane å halde seg med anna individuelt utstyr som opplæringa til vanleg gjer det nødvendig å ha.

Fylkeskommunen kan pålegge elevene, lærlingene og lære kandidatene å holde seg med individuelt utstyr som opplæringen vanligvis gjør det nødvendig å ha. Det siktes her til blant annet kladdebøker, lommekalkulatorer, skrivemateriell og nødvendig påkledning i yrkesfag. Direktoratet mener fylkeskommunen også kan kreve at kostnader til nødvendig tøy og sko til bruk i kroppsøving dekkes av den enkelte elev.

Kostnader til individuelt utstyr er altså unntatt fra hovedregelen om rett til gratis videregående opplæring. Det er imidlertid opprettet et ikke-behovsprøvd stipend gjennom Lånekassen som skal bidra til å dekke utgifter elevene har til læremidler og nødvendig individuelt utstyr som ikke dekkes av fylkeskommunen. I Nord-Trøndelag fylkeskommune inngår hele eller deler av dette stipendet i kostnadene til egen PC for hver elev.

Satsene for ikke behovsprøvd stipend er i dag: (2012-tall)

- Kr 2910 (Design og håndverk, restaurant og matfag, idrettsfag)
- Kr 2020 (naturbruk, byggfag, TIP)
- Kr 910 (resten)

Nord-Trøndelag fylkeskommune har ved høringer av stipendsatsene gjentatte ganger påpekt at disse er for lave.

2. Gratisprinsippet og utstyr/ materiale til opplæringen

Elever skal ikke betale for ingredienser i mat de skal lage. Matvarer er materiale til bruk i undervisningen. Deltakelse i måltider inngår i læreplaner og kan ikke være valgfritt. Skoleeier setter av en årlig ramme på kr. 3000 pr elev på vg1 og vg 2 i utdanningsprogram for restaurant og matfag.

Det innskjerpes at trykte læremidler ikke skal betales av elevene. Det gjelder også trykte arbeidsbøker.

3. Gratisprinsippet ved studieturer og ekskursjoner

Skoleturer kan omfatte alt fra biologiekskursjoner i nærområdet og teaterbesøk i Trondheim til studieturer til resten av landet og faglig relevante utenlandsreiser.

Både lærere og elever ønsker å bruke studieturer og ekskursjoner som en stimulerende og motiverende læringsarena. Gratisprinsippet vil imidlertid i praksis legge sterke begrensninger på slike muligheter.

Dersom skolen ser seg i stand til å dekke utgiftene over eget budsjett vil det selvsagt ikke ligge noen begrensninger i å gjennomføre studieturer/ekskursjoner, med de kravene som også ligger om forsvarlig faglig/pedagogisk innhold.

Utdanningsdirektoratet presiserer også at opplæringsloven ikke er til hinder for at skoleturer og andre kostnadskrevenne aktiviteter finansieres av andre enn skoleeier/skolen. Vi viser til følgende avsnitt i brev fra Direktoratet datert 15.11 2007:

« Elever og foresatte kan derfor, på samme måte som i grunnskolen, gå sammen om å finansiere skoleturer ved reelt frivillige gaver og dugnader, så lenge det ikke stilles motytelser for disse bidragene og forutsatt at de kommer hele elevgruppen til gode. »

Det er grunn til å vektlegge begrepet reelt frivillige gaver og dugnader, og at de innsamlede midlene da kommer alle elevene til gode.

Det er viktig at både lærere og elever får god kjennskap til de begrensningene som ligger i opplæringsloven. I dette ligger det også en føring om at skolene bør orientere elever og lærere om at det ikke igangsettes planlegging av slike turer før det kan vises til garantier om at reiser vil bli fullt ut finansiert for hele elevgruppen – også for elever hvor foreldre reserverer seg mot å gi frivillige bidrag – gjennom reelt frivillig innsats. Det må også presiseres at det ikke må øves press overfor elever/foreldre som av ulike grunner ikke ser seg i stand til å bidra økonomisk.

4. Retningslinjer for studieturer og ekskursjoner

1. Skolene må i forkant av hvert skoleår lage en mest mulig fullstendig plan for gjennomføring av ekskursjoner og skoleturer.
2. Det må ikke planlegges turer som pålegger elevene egenbetaling. Elevene skal ikke betale for reise, innkvartering eller inngangsbilletter til faglig relevante arrangement.
3. Alle turer i skolens regi er å oppfatte som opplæring og kan ikke gjøres frivillig. For elever som av en eller annen grunn ikke kan delta på turer, skal det være et organisert opplæringstilbud på skolen.
4. Turer i skolens regi skal i utgangspunktet dekkes av den enkelte skole, eventuelt via ulike EU-ordninger eller andre program. Dersom skolen ikke ser seg i stand til å dekke utgiftene, kan elever og foresatte gå sammen om finansiering ved frivillige gaver og dugnader. Det presiseres at eventuelle gaver ikke må beløpsfestes og at foreldre og elever skal overfor reelle valg.
5. Eventuelle innsamlede midler og frivillige gaver må komme alle elevene til gode.
6. Det må ikke stilles krav om motytelser for eventuelle gaver.
7. Rektor har det fulle ansvaret for alle prosesser i forbindelse med ekskursjoner og skoleturer. Alle inntekter og utgifter i forbindelse med skoleturer skal synliggjøres i skolens regnskap.
8. Elever og lærere bør rutinemessig orienteres ved skolestart om hva gratisprinsippet innebærer. Informasjon må ligge på skolens hjemmesider.
9. Skolen skal ha egne prosedyrer for gjennomføring av kortere og lengre ekskursjoner.